

El gran Ter
PARIS-TORROELLA
Desembre 2016

Barcelona 14 de juliol del 2015

Vaig conèixer a Germain Ferrier i la seva dona Véronique en una subhasta d'Art a la Casa Barclis de Barcelona al juny del 2015. Els dos havíem licitat per una escultura flamenca de Sant Sebastià que al final va anar a les seves mans.

L'endemà els vaig retrobar al Saló d'Antiquaris, la dona em va reconèixer i em va saludar amb una mà, subjectant un terrier blanc, impol·lut i retallat, amb l'altra. Vaig apropar-me i tots tres iniciarem una animada conversa que va continuar mentre dinàvem al restaurant dels pavellons de la Fira.

--No tenim costum de comprar a Barcelona però aquesta era una peça que em feia gràcia i per la que tinc client. Bé, calia aprofitar el viatge --va confessar Ferrier amb la despreocupació calculada que caracteritza als rics--. Els preus aquí son més elevats que a Paris i tampoc tenim els contactes que fan falta.

--Pensàvem que la crisi era més forta que a casa nostra, però hi ha molt poca oferta i el mercat secundari és raquític --va assegurar la seva dona.

--Be, no és un mercat transparent--vaig puntualitzar--. La majoria de transaccions es fan a través d'intermediaris i gairebé en secret dins d'una espiral deflacionista que no té aspecte d'acabar.

En Germain Ferrier era un home curiós. Prim, d'estatura mitjana, d'ulls molt blaus, amb el bigoti i el masclet retallats d'una manera inversemblant, a mig camí entre un aristòcrata hongarès i un domador de circ, oferia un aspecte excèntric que l'elegància de la seva dona, més gran que ell, feia passar per bo.

Malgrat aquesta imatge extravagant eren dues persones absolutament normals. Van insistir en visitar--me amb l'excusa de conèixer la meva col·lecció d'escultures populars europees. En el viatge de tornada a Paris van passar per Torroella de Montgrí. Per la meva sorpresa, quedaren fascinats al mostrar-los una sèrie de quadres que havia pintat al delta del Ter durant les primaveres dels anys 2013 i 2014. La majoria sobre paratges de la Resclosa, on les aigües, retingudes per la presa, donen la imatge enganyosa d'un gran riu, que de fet ho seria si es respectessin els cabals mínims. D'aquí el títol, una mica irònic, que vaig donar al conjunt: El Gran Ter.

La sèrie estava oberta a interpretacions plurals. Podien ser de qualsevol delta del Sud de l'Europa. Tots els quadres mesuraven 150x150 cm i els havia pintat per estudiar anomalies cromàtiques i altres aspectes del color. Eren quadres de fantasia, hereus dels Nabis i de Matisse, amb harmonies de colors no descriptius. Per aconseguir-ho havia fet els dibuixos amb llapis de colors pensats per a nens. Així havia fugit de la realitat i tota la resta era treball d'estudi. Dissent en total i una colla de dibuixos i quadres preparatoris.

La pregunta fou inevitable.

--I no exposeu mai a Paris?

La meua resposta també va ser l'habitual.

--No, molts dels meus clients són col·leccionistes francesos. Si ells ja venen, quina necessitat tinc jo d'anar-hi?

--I no li agradaria?

--Clar que sí, però ja sabem com funcionen aquestes coses. Pagant Sant Pere canta, a Paris com a tot arreu. Ja que les galeries no poden viure dels clients, han de cobrar als artistes. Moltes viuen d'això.

--És cert, però no és pas l'única possibilitat. Hi ha alternatives. Aquesta sèrie funcionaria de perles en contrast amb una exposició de bronzes Art Decó que tinc programada a meitat de novembre. Vostè es fa càrrec del transport i jo de la resta de despeses. Anem a mitges en les vendes.

--M'ho posa tan fàcil que no puc dir que no.

--Doncs vingui a veure l'espai i si li agrada, tracte fet. Que li agradarà.

Vaig pensar: si vull que s'animin els meus clients haig de fer aquesta exposició. Més ben dit, no tinc cap altre possibilitat tal i com estan les coses. Son temps de comprar i no de vendre, però una oportunitat així no s'ofereix massa sovint.

A la Galerie Germain Ferrier. 14 de setembre

Vaig agafar l'AVE a Vilafant i un cop arribat a la Gare de Lyon, un taxi em va dur a la Rue Guisarde. Germain Ferrier m'esperava a la Brasserie de la Grille acompanyat de la Véronique i l'Axel, el terrier West Highland que sempre duien amb ells.

Varem anar a la galeria de la que s'ocupava una noia que donava senyals de estar a gust amb la feina. Ens van presentar. Es deia Nadia Lopes. Petita, ben formada, cabell ros recollit, amb un nas impertinent que apuntava al campanar, era una dona simpàtica

proveïda d'un somriure devastador. Vaig preguntar-li si era d'origen andalús perquè es movia per les sales amb la soltesa pròpia de la gent del Sud. Em va respondre que no tenia ni idea. Vaig pensar que si s'havia ofès, ho dissimulava molt bé.

Havien tancat moltes galeries i antiquaris per culpa de la crisi. La de Germain Ferrier aguantava. Bé, tampoc havien tancat totes i la combinació d'antiguitats i contemporani solia funcionar. A part de la gran sala d'exposicions temporals, que ara acollia una mostra de dragons de paper de WinWin molt ben presentada i visible de l'exterior, la botiga disposava d'altres espais; un, tres cops més gran que la sala d'exposicions, atresorava una barreja de mobles i objectes que feien les delícies de qualsevol decorador. L'altre, més petit, al costat de l'entrada, equipat amb un bar dels anys 60' servia per presentacions, concerts, xerrades, projeccions o simplement per fer tertúlia.

La sala de temporals tenia parets per a tota la meva sèrie. Varem consultar agendes i quan tornés a Torroella m'ocuparia del transport. El catorze de novembre era una bona data. La idea començava a fer-me il·lusió.

Els Ferrier es van oposar a que m'allotges en un hotel i vaig compartir deu dies amb la parella i el terrier sense un moment de respir. Germain em va presentar a la seva germana Natalie que es va mostrar disposada a acompanyar-me a tot arreu.

Al vespre varem anar a una inauguració. La mitjana d'edat dels assistents a l'acte era més a prop dels vuitanta que dels setanta, amb les excepcions de rigor. Com a la majoria de inauguracions vaig passar una mala estona, perdut entre la vacuitat, l'estúpidesa, l'arrogància, la pedanteria i la falsa alegria ètica de la majoria dels convidats que s'abraçaven, reien i gallejaven sense el menor sentit del ridícul. La directora va fer la presentació de l'artista, després van parlar un filòsof, un escriptor, un poeta, un polític i per fi el mateix pintor que va agrair a tots l'honor de l'assistència i les immerescudes paraules.

La Natalie Ferrier no es separava del meu costat. Era educada i denotava una decidida voluntat d'agradar-me. A cada observació que jo feia, responia amb algun comentari il·lustrat per acabar dient "si, tens tota la raó". Per desgràcia no posseïa el menor encant. Maldestra, grassoneta, cabell curt i mal tallat, sense cintura i amb el coll pràcticament enganxat a l'espatlla, el seu aspecte físic no es corresponia amb el seu caràcter sensible i educat.

Dins la voràgine de presentacions i del bla bla bla insubstancial que caracteritza aquests actes, vaig conèixer a la Catherine. Era una neboda dels Ferrier, del marit de la seva ex dona per ser més exactes. Prima fins a l'exageració, alta i de moviments gràcils, infantils, com si s'anés a trencar, amb els ulls blaus una mica buits i una parla tranquil·la i sense alteracions, encarnava el chic de les dones de Paris. Desinhibit per l'alcohol, no vaig poder-me estar de dir-li davant de tothom:

--Vous êtes réellement une femme très belle.

La mirada de la Natalie em va fulminar. Per acabar-ho d'arreglar vaig afegir, per treure importància a l'assumpte:

--Vous avez des très beaux yeux.

Sens dubte la Catherine estava acostumada als compliments. No pas la Natalie. Vaig trigar un quart d'hora per explicar-li què volia dir per a un espanyol un compliment, un pirop. Va ser en va, per ella allò havia estat simplement una grolleria. Vaig intuir de seguida que hi havia una larvada hostilitat entre aquesta Catherine i les demés dones de la família i no entenia el perquè, perquè la neboda en qüestió era amable i encantadora.

La germana de Germain Ferrier tenia molt interès en la meua persona, això em feia sentir incòmode. El cap de setmana hi havia una crémaillere, com diuen els francesos al referir-se a la inauguració d'una casa. El poble era a uns dos-cents quilometres de Paris i la intenció era dormir allà i passar el cap de setmana al camp. La Natalie hi tenia una casa enorme que havia salvat d'un seu divorci i adquirit en una subhasta bancària. El casalot estava a mig restaurar i un cop em va explicar la història quedava clar que per a ella representava el repte de la seva vida i que buscava algú per compartir-lo. Als convidats ens varen repartir entre cases d'amics per passar la nit. A mi m'assignaren al casalot. Durant el viatge vaig demanar a la Nadia Peres de quedar-se amb nosaltres per no ser jo l'únic a dormir a casa la Natalie.

Així estava previst i quan va arribar l'hora de distribuir-nos, la Nadia va fer cara de circumstàncies i va marxar en un altre cotxe cap una altra casa.

Així que em vaig trobar tot sol al mig del bosc en una baluerna que tenia al menys deu habitacions. La Natalie me les anava ensenyant.

--Aquesta és la meua. Avui és per tu.

--I tu, on dorms?

--Aquí, a la del costat. Si durant la nit vols alguna cosa, ja ho saps

--va oferir mentre m'abraçava.

--Val, mol be, si em trobo malament ja se on ets.

La meva resposta va deixar les coses clares. Vaig dormir profundament, ben estès sobre un llit enorme amb llençols blaus perfumats de lavanda; com un rei. L'endemà esmorzarem a la cuina i el cap de setmana va acabar sense cap altre incident digne de menció.

Més tard la Nadia em va confessar que la Véronique Ferrier l'havia agafat per les espatlles, i arrossegant-la al quarto de bany li va dir:

--No dormiràs aquí de cap de les maneres. No saps el que ens ha costat que la filla i els nets anessin a casa d'una amiga perquè la Natalie es pogués quedar sola amb l'espanyol.

De tornada a Paris en Ferrier em va demanar estar present a la galeria cada dia al voltant de les sis per presentar-me gent. Venien amics que es quedaven xerrant entre copa i copa de vi i tastets de fromage. Aquelles tertúlies feien entrar possibles clients dels que la Nadia Peres s'ocupava amb reconeguda solvència.

Feia mig any de l'atemptat de la revista Charlie Hebdo i molts dies la conversa girava al voltant dels atemptats i del terrorisme. La meva condició d'observador estranger em va permetre copsar que el país era víctima del que ells anomenen la malaise. Una mena de malestar que recollia la por als cavis provocats per la crisi econòmica i la creixent sospita de que un excés de tolerància i d'angelisme, portava al país al suïcidi i que si no es reaccionava a temps, acabarien destruint una manera de viure a la que ningú volia renunciar.

Un grapat de pensadors i filòsofs estaven abandonant el discurs d'ampli consens, d'allò del que es considerava políticament correcte, per situar-se en una posició de centre, crítica amb el pensament fins ara dominant.

Molts cops vaig escoltar la distinció entre francesos de souche (d'arrel) i altres que no ho són. Com a reacció lògica, molts fills i nets d'emigrants reivindicaven el fet d'esser tan francesos com els altres malgrat el nom, la religió o el color de la pell. I alguns es radicalitzaven passant a l'acció directe contra el sistema.

Aquells nois nascuts a França, eren islamistes radicalitzats o radicals islamitzats? Ningú es posava d'acord al respecte i l'atemptat de Charlie Hebdo havia mobilitzat també a un grapat de identitaris que augmentaven les banderes del Front National. Això convenia a la Yihad perquè si el rebuig a l'estranger augmentava, també ho faria el nombre de musulmans radicalitzats dintre del país. L'amenaça d'una futura guerra civil sempre estava present.

La immensa majoria de la gent amb qui parlava sentien enveja envers l'economia alemanya, tot i considerant que a França es vivia millor, i estaven preocupats per la globalització i l'atur. Els emigrants magrebís pagaven els plats trencats.

--Quan la meva assistenta em va dir: Madame, je ne suis pas Charlie, la vaig posar de potetes al carrer. Com podia tenir a casa una persona que pensés així?-- ens va explicar amb arrogància una amiga dels Ferrier.

--Jo tampoc soc Charlie --vaig manifestar. La senyora va respondre malhumorada:

-- Vol dir que està d'acord a que s'assassinin innocents?

--De cap de les maneres, vull dir que la seva assistenta no podia estar d'acord en que uns ninotaires s'enfotessin, amprats per una constitució laica, d'allò que ella considerava un dels pilars de la seva vida. I jo penso com ella perquè jo hagués respectat les seves creences. No es pot obligar als altres a que pensin com un mateix.

--A nosaltres, els europeus, ens agrada reconèixer-nos dins els ulls dels nostres avantpassats i a ells no. El Islam prohibeix la imatge. És un xoc de civilitzacions. Per què hem d'acollir refugiats? Que ho faci la Merkel si vol mà d'obra barata, aquí no ens fan falta --va dir un dels amics de Germain.

--Els no s'integraran mai i amb el temps ens superaran en nombre. Quan expressem la nostra opinió ens acusen de islamofòbia i això em rebenta, perquè tinc tot el dret a expressar el que penso, el mateix que tenen ells a viure aquí segons la seva cultura i les seves creences --declarava un altre.

--El problema s'acabaria suprimint les ajudes universitàries als estrangers, subvencionant solament el primer fill i concedint els drets socials als emigrants al cap d'uns quants anys de residència— opinava una senyora benpensant.

Una cosa era allò políticament correcte, que ningú s'atrevia a contradir i una altre eren les opinions expressades en petit comitè. Si els cercles cultes de Paris pensaven d'aquesta manera, que no devien pensar al Midi conservador i a les empobrides regions de l'est que veien tancar industries un dia darrera l'altre?

En aquest ambient, la gent es preguntava perquè el país era un dels objectius preferents de l'Estat Islàmic. A part d'un passat colonial injust que ningú tenia el valor de reconèixer i de la presència militar a l'Àfrica i dels bombardejos a Síria, calia buscar la raó en el fet que França representa els valors de la llibertat i de la democràcia, tot allò que el Islam radical odia.

Però, el fet de convertir el laïcisme en una mena de religió d'Estat, menyspreant les cultures que creuen en la transcendència i relegant-les al rang de cultures de segona, havia, al meu entendre, enverinat la situació.

Torroella de Montgrí 14 d'octubre

Havia tornat a Torroella per disposar l'embalatge i el transport dels quadres quan em va sorprendre un whatsapp inesperat de la Catherine. Em demanava ajut. Feia cosa d'un any havia signat una paga i senyal per un apartament que no havia estat segregat de la resta de la finca i ara els tràmits es complicaven. Ella estava molt nerviosa.

Va baixar de Paris, ens varem trobar a Cadaqués i la vaig ajudar tot el que vaig poder. El perill era que cada part segregada devia disposar d'un pàrking i l'agència n'havia acumulat uns quants de manera que si el venedor no aguantava i malvenia tota la propietat, l'agència podia compra-la i fer el gran negoci excloent-la a ella. Al final el propietari va aguantar i mesos després es va signar l'escriptura de compra.

L'endemà, la Catherine va tornar a Paris i no vaig saber-ne més. Conscient del rebuig que parlar-ne provocava a la família Ferrier, no vaig ni tan sols mencionar el tema. Allò va ser el pitjor que podia haver fet perquè quan ella ho va explicar, la Véronique i la Natalie ho van interpretar com una traïció per part meva. Com una mentida per omissió, van dir.

--Una mentida per omissió és quan es té una aventura i no se li explica a la parella, però això no té res a veure—deia jo mentre elles es mantenien en la seva actitud irreductible.

Em va quedar clar que les coses havien canviat. A partir d'ara no seria ben rebut a casa dels Ferrier. Vaig començar a penedir-me d'haver acceptat l'exposició. En Germain intentava apagar el foc però les dones es mostraven ferotgement tossudes.

Que havia passat entre la Catherine i la família Ferrier en un temps llunyà per provocar aquest distanciament i aquesta rancúnia tan visceral, disfressada sota una màscara glacial de cortesia?

El que quedava d'octubre i la primera setmana de novembre els whatsapp i les trucades amb els Ferrier van estar plenes de violència verbal i malentesos, sobretot amb la Véronique. Vaig mirar hotels a Internet, vaig considerar anular l'exposició, en fi, vaig estudiar totes les possibilitats. La idea de l'exposició em seguia seduïnt, però en

aquelles circumstàncies la meva incomoditat augmentava cada dia que passava. No sabia que fer.

Vaig tornar a preguntar a la Nadia per whatsapp si sabia quin era el motiu d'aquella actitud tan visceral. Em va repetir que ho ignorava. Estava en un carreró sense sortida. Vaig trucar a la Nadia.

--No entenc el que ha passat, estic a punt d'anular l'exposició.

--Au va, no siguis ximplet. Fa un mes que t'estic esperant. Ara no vas a deixar-me tirada, mon chaton.

Vaig comprar el bitllet per anar a Paris i el transportista em va recollir els quadres per guardar-los al seu magatzem fins a rebre instruccions que en principi eren les de dur-los a Paris dos dies abans de la inauguració. Jo vaig agafar el tren el 12 de Novembre per calibrar els ànims abans de cometre un disbarat.

Paris, 12 de Novembre

Germain Ferrier m'esperava a la galeria. La Nadia em va saludar amb un cert distanciament, imitant l'actitud del seu patró. L'home em va explicar que es trobava en una posició difícil amb la seva dona i amb la seva germana per culpa de la meva "aventura" a Cadaqués. Em va assegurar que m'entenia però que no podia anar a casa seva.

No valia la pena tornar a explicar que no havia passat res. L'exposició de WinWin ja estava desmuntada i una esplèndida col·lecció de figures Art Decó ocupava l'espai d'exposicions temporals. Tan sols faltaven els meus quadres dels que el catàleg no feia ni tan sols menció. Malgrat tot, em va dir que els esperava i preguntà quan arribarien. "Demà o passat" li vaig assegurar.

Paris, 14 de novembre

La Nadia no acabava de despertar-se. "Deu minuts més, chéri, si us plau" repetia mecànicament mentre m'abraçava incapaç d'obrir els ulls. Els cabells rossos ondulats li queien per l'esquena, una esquena perfecta, una dona perfecta, tendra, sol·licita i confortable. Ara jo m'estava a casa seva i tenia ganes de qualsevol cosa menys de fer aquella exposició, però els quadres ja devien estar en camí. Nervios, vaig encendre la tele i el cor em va començar a batre amb força. Trambalsat per que anava veient, vaig aixecar la veu perquè ella em pogués sentir des del quarto de bany:

--Mira que diuen, parlen d'un atemptat.

--Deuen fer referència al de Charlie Hebdo.

--Que no, que no, que això va passar ahir vespre a París.

--Que dius ara!

--Parlen del Bataclan. Han disparat sobre la gent i també a les terrasses d'algunes brasseries. Sembla que hi ha molts morts.

La noia ja era al meu costat, s'havia cobert amb una bata. No podíem apartar la vista dels informatius. Asseguts a la vora del llit ens agafàvem de la mà.

Sortien cadàvers estesos al carrer coberts amb mantes, patrulles i vídeos del Bataclan. S'escoltaven sirenes, explosions, crits, i les primeres declaracions de Cazeneuve i d'Hollande, primer ministre i president de la República respectivament.

--És el bistrot on érem el dia que vas arribar—va observar la Nadia amb un nus a la gola.

Vaig agafar el telèfon per trucar al meu transportista. No contestava. Vaig insistir sense obtenir resposta. Al cap de dos minuts va sonar el timbre. Era ell qui trucava.

--Santi, on ets?

--Arribant a Lió. Perquè? Què passa?

--No t'has assabentat?

--No, què passa?

--Que hi ha hagut un atemptat a Paris. Gira cua i torna a casa. Pot ser que tanquin fronteres però tu tranquil, reula que ja passarem comptes.

--Entesos —respongué l'altre lacònicament.

Els propers dies tothom es va enganxar davant els informatius, els carrers es mostraven estranyament vuits, una aclaparadora sensació de desemparament s'havia estès per tota la ciutat. El país estava en estat de xoc, i trigaria a sortir-ne. L'Estat Islàmic reivindicava la matança. François Hollande declarava solemnement que França havia entrat en guerra. Els yihadistes havien colpit la capital del Segle de les Llums, de l'Enciclopèdia, de les llibertats i de la tolerància. Tot allò que odiaven, tot allò que volien destruir.

El cap de setmana no circulava ni un ànima. La Nadia i jo no varem posar els peus al carrer. Ni tampoc dilluns ni dimarts perquè la galeria va estar tancada tota la setmana. Vaig comprar bitllet per dimecres. Ella va insistir en acompanyar-me a la Gare de Lyon. Malgrat el que asseguraven a la televisió sobre un desplegament militar extraordinari als llocs estratègics, tan sols varem veure una parella de policies amb les armes a la mà. Era evident que el Govern no disposava de mitjans per complir el que prometien.

La sola diferència és que ara no deixaven accedir a l'andana si no duies el bitllet. Ens varem abraçar molt fort just al límit de la barrera

i vaig notar que ella s'estremia, com si un llampec li travessés el cos de cap a peus per dins de la jaqueta folrada. Es va desenganxar amb determinació sense deixar de tremolar i dient amb la veu ofegada.

--No m'agraden els adéus i no vull prolongar aquesta agonia.

Va girar cua i es va dirigir a la sortida. Mentre es perdia entre la gent en la distància, vaig sentir el pes de la buidor que tornava i que ho feia per quedar-se. Jo també vaig notar que l'ànim m'abandonava. Davant meu es desplegava una dilatada i estèril soledat que aquesta dona havia sabut trencar. I ara què? em vaig preguntar mentre col·locava la maleta al seu lloc.

Al cap d'unes hores de viatge el comboi es va aturar. Es va fer un silenci ominós. El mantell de la por va planejar sobre els passatgers durant vint minuts que es van fer eterns, mentre esperàvem l'esclat d'un explosiu que fes volar el vagó. Un cop el tren va arrancar, els altaveus informaren que un passatger havia fumat al lavabo i allò havia disparat l'alarma. Maleïts fumadors, vaig pensar.

Aquesta és la història falsa d'uns quadres fets a Torroella que van estar a punt, quasi a punt, d'arribar a París. Diuen que l'art es llarg i la vida és breu. És cert, però tots dos tenen en comú el poder de confrontar-nos amb la nostra abismal ignorància, on els dubtes i la por sempre hi tindran cabuda.

JC. Roca Sans

El gran Ter

Desembre 2016